

मुद्रा यशोगाथा

नाव :- श्री.उमेश रामप्रसाद बडोदे, रा.नशीबपुरा, अचलपूर, जि.अमरावती

व्यवसाय - मूर्तीकार

उमेशच्या लढाईला “मुद्रा” चे बळ

अपघातात हात जाऊनही जिद्दीने एका हाताने मूर्ती घडविणा-या अचलपूरच्या उमेश रामप्रसाद बडोदेची ही कथा.

अचलपूरमध्ये नशीबपु-यात राहणा-या उमेश रामप्रसाद बडोदेचे शिक्षण पूर्ण होत नाही तोच त्याच्यावर कुटुंबाची जबाबदारी येऊन पडली. कारण त्याच्या वडलांची सततच्या आजारपणामुळे शारीरिक व मानसिक प्रकृती ढासळली होती. वडलांचा आजार व घरातले अठराविश्व दारिद्र्य यांच्याशी लढण्याचा निर्धार करत उमेश शहरातल्या ऑईल मिलमध्ये काम करू लागला. त्याच्या कष्टातून कुटुंबाचा निर्वाह आणि वडलांचा औषधोपचार व्हावा हा त्यांचा हेतू होता; पण दुर्दैवाने रात्रपाळीत काम करताना उमेशचा उजवा हात चक्क यंत्रात जाऊन धडावेगळा झाला. हातावरचे पोट असणा-या कुटुंबावर कु-हाड कोसळली. घराचा कर्ताच अपंग झाल्याने कुटुंबीयांची चिंता वाढली. त्याच्या वडलांची प्रकृती आणखीनच खालावली व काहीच दिवसात ते हे जग सोडून निघून गेले.

उमेशच्या आई लक्ष्मीबाई बडोदे यांनी हिंमत बांधून चार घरातील स्वयंपाकाची कामे करायला सुरवात केली व संसाराचा गाडा हाकण्याचा प्रयत्न केला. घरातील आणि बाहेरची कामे सांभाळताना आईला होणारा त्रास पाहून उमेशचे मन तळमळत होते. अपंग झालो तरीही या परिस्थितीतून बाहेर पडायचेच, असा निश्चय त्याने केला.

उमेशला लहानपणी मातीशी खेळता खेळता मूर्ती घडविण्याचा छंद होता. याच छंदाचे व्यवसायात रुपांतर करण्याचे त्याने मनावर घेतले आणि मग सुरु झाली डाव्या हाताची लढाई. उजवा हात गमावल्याचा न्यूनगंड न बाळगता त्याने जिद्दीने काम सुरु केले. सुरुवातीला व्यवसायाला लागणारा कच्चा माल, रंगकामाचे रंग, वाहतूक यासाठी पैसे उभारण्याचा विषय होताच. मात्र, उमेशची जिद्द आणि प्रामाणिकपणा पाहून काही नातेवाईक व मित्रांनी मदतीचा हात पुढे केला. त्यातून मूर्तीकलेचा व्यवसाय हळूहळू आकार घेऊ लागला. मूर्ती विकून मिळणा-या पैशातून घर चालविणे, लहान भावाच्या शिक्षणाचा खर्च व घेतलेले कर्ज फेडणे हे उमेशला काही प्रमाणात शक्य होऊ लागले. पण पूर्णतः व्यवसाय चालविण्यासाठी निधीची गरज होतीच.

मग उमेशने बँकांची मदत घेण्याचे ठरवले. सुरुवातीला बँकांचे उंबरठे झिजवूनही उपयोग झाला नाही. पाच- दहा हजारांपेक्षा जास्त रक्कम द्यायला कुणी तयार होईल. जिथे जाईल तिथे निराशी पदरी पडली.

अशा परिस्थितीत उमेशला मुद्रा बँक योजनेची माहिती मिळाली आणि सेंट्रल बँक ऑफ इंडियाकडे योजनेच्या लाभासाठी अर्ज केला. लहान उद्योगांसाठी अर्थसाहाय्याची स्पष्ट तरतूद मुद्रा योजनेत असल्याने उमेशला सेंट्रल बँकेतून ५० हजार रुपये मिळाले. या पैश्यातून उमेशने कच्चा माल,

साचे आदी गोष्टी खरेदी केल्या व विविध प्रकारच्या मूर्ती मोठ्या प्रमाणावर बनवायला सुरवात केली. उमेशच्या एका हाताच्या लढाईला 'मुद्रा'चे बळ मिळाले. महालक्ष्मी, श्रीकृष्ण, गणपती अशा दैवतांच्या मूर्तीसह महापुरुषांच्या मूर्तीही तो बनवू लागल्या. आपली कला केवळ मूर्तीकारीपुरतीच मर्यादित न ठेवता सर्वसामान्यांना घरात उपयुक्त ठरणा-या सिमेंटच्या चुली, पाण्याचे टाके अशा वस्तूही तयार करून तो त्या योग्य दरात विकू लागला.

आता उमेश आपल्या एका हाताने मूर्तीचे मुखवटे तयार करणे, रबराचा उपयोग करून त्यांचे साचे बनविणे, प्लास्टरपासून विविध वस्तू तयार करणे अशा कामात सकाळपासून रात्रीपर्यंत गढून गेलेला असतो. आई लक्ष्मीबाई व भाऊ अंकेश हेही दोघेही त्याला मदत करतात.

उमेशचे प्रामाणिक प्रयत्न आणि कला यामुळे या वस्तूंची चांगली विक्री होत आहे आणि या व्यवसायात तो आता स्थिरावलाय. त्याचे काम अचलपूरपुरतेच मर्यादित न राहता अंजनगाव सुर्जा, दर्यापूर, रासेगाव, पश्रोट, चिखलदरा, परतवाडा, धारणी या जवळच्या शहरांतूनही त्यांच्या मूर्तींची मागणी होत आहे. 'मुद्रा योजनेतून मिळालेल्या सहकार्याने माझा व्यवसाय वाढविण्यास मदत झाली आता भावाचे शिक्षण पूर्ण करून त्याला सैन्यात पाठविण्याचा मानस आहे', असे उमेश म्हणतो.

उमेशने समाजकार्याची आवडही जोपासली असून नीळकंठ दुर्गा मंडळातर्फे तो दरवर्षी सामाजिक संदेश देणारे देखावे उभारतो. यंदा त्याने शासनाच्या ४ कोटी वृक्षलागवड मोहिमेपासून प्रेरणा घेत श्री दुर्गादेवी व श्रीगणेश वृक्षारोपण करत असल्याचा निसर्गरम्य देखावा साकारला होता. अचलपूरमध्ये स्वच्छता अभियान राबविण्यातही त्याचे योगदान आहे.

- जयंत गणेशराव सोनोने,

विद्यार्थी एम.ए. जनसंवाद व पत्रकारीता

श्री. शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालय,

अमरावती - ७०३००५००४५